

La veu de les llegendes al castell de Montbui

Un projecte en el qual col·laboren diferents entitats de Bigues i Riells dóna vida a les llegendes teatralitzades a les ruïnes del castell

Text: **Pau Joan Hernández** | Fotografies: **Oriol Arisa**

L'any 2009, la Fundació Societat i Cultura (FUSIC) va iniciar una col·laboració amb l'ajuntament de Bigues i Riells dins el programa Tallers per a la Festa, que té per objectiu la creació, recuperació o dinamització d'una festa popular o tradicional. L'ajuntament volia recuperar l'aplec que s'havia celebrat a les ruïnes del castell de Montbui i que s'havia perdut completament. I fer-ho tot prenent com a eix vertebrador de la festa l'extens i ric llegendari local, recollit per l'escriptora i folklorista Pilar Maspons (1841-1907), coneguda amb el pseudònim de Maria de Bell-lloc. El projecte es va dur a terme a través de tallers dirigits per professionals de diferents camps, que van aconseguir la col·laboració d'un gran nombre de persones i entitats del municipi. A través de tot un seguit de tallers i amb la implicació de diverses entitats, el procés va culminar amb la creació d'una obra de teatre i la seva representació a les ruïnes del castell de Montbui.

El llegendari de Bigues i Riells i de la Vall del Tenes, vinculat sobretot al castell de Montbui, als gorgs de Riells i a Sant Miquel del Fai és molt ample i ric, i és necessari fer-ne una tria. L'eix argumental de l'obra, que la vertebrava, és senzill: un grup de nois i noies del Cau de Bigues i Riells arriben prop de les ruïnes del castell de Montbui cansats i empipats perquè s'han perdut pel camí. La intenció del monitor és aprofitar l'excursió i el lloc per explicar-los un seguit de llegendes vinculades amb aquell espai, però a ells les llegendes els resulten ben indiferents. Comença a caure la nit, i es dispersen per mirar de localitzar el castell. A partir d'aquell moment, seran testimonis de l'aparició a les ruïnes de diferents personatges llegendaris i tindran l'ocasió de viure aquelles velles històries, sense saber del tot si tot allò que veuen és real o no.

La llegenda que serveix de marc a l'argument és la de Guifré

el Pilós i el naixement de l'escut de Catalunya. Hi ha diverses versions d'aquesta llegenda que es diferencien, principalment, en la seva ubicació geogràfica. Una d'aquestes versions afirma que Guifré es retirava cap a Barcelona després d'una incursió fracassada contra la ciutat de Lleida, i era perseguit per les tropes musulmanes. Finalment, el comte es va veure obligat a presentar batalla prop de les ruïnes d'una ciutat anomenada Ausa, a la zona aproximada de la Vall del Tenes.

A partir d'aquí, l'obra desenvolupa tot un seguit de llegendes molt més directament vinculades amb el castell i el territori: són les que tenen per protagonista el Moro Mussa i les que ens parlen de les dones d'aigua de Vallderrós.

El Moro Mussa és un personatge molt important del llegendari. Diuen que era senyor del castell de Montbui, on residia amb el seu harem de vuit-centes dones, i de Montserrat, on tenia amagat dins unes coves un fabulós tresor. En una ocasió, amenaçat el castell per les tropes del comte Dapifer de Montcada –un dels Nou Barons de la Fama–, Mussa va re-

córrer l'ardit, d'aviar un ramat de bous amb les banyes enceses. Però els cristians van poder formar en triangle, amb la cavalleria al mig, i presentar un mur de llances al ramat. Van resistir la càrrega i van fer una gran matança de bous. De resultes de la batalla, la muntanya on hi ha el castell va passar a anomenar-se Muntanya dels Bous, i del nom llatí, *Mons Bovis*, ve el nom de Montbui.

En la història del Joc de Canyes veiem com, derrotat Mussa en batalla, abandona ferit el castell, moment en què un general traïdor aprofita per apoderar-se de la fortalesa, el tresor i l'harem. Però les vuit-centes odalisques no estan disposades a lliurar-se, i, organitzades per una captiva cristiana, Guisla de Montcada, ideen un arriscat ardit: demanaran permís per celebrar uns jocs fúnebres en honor a Mussa, amb un ball fet amb canyes adornades amb flors. I quan més embadalits i confiats estan els moros amb el joc de canyes, les canyes es converteixen en llances (les flors i les garlandes tapaven les fulles d'acer), les dones ataquen, massacren el general traïdor i els seus homes, i rendeixen el castell als cristians.

Però en Mussa no és mort. Ferit, s'ha retirat a la cova del Moro, a les Cingles del Bertí. Allà, ressentit per la derrota i la traïció, es torna malvat i exigeix als pobles del voltant un tribut de cent donzelles. La nit que les noies pugen cap a la cova, la Natura, compadida pels seus plors desesperats, congria una terrible tempesta. Les aigües embravides de la riuada arrosseguen tothom, i les noies, estimbades als gorgs de Vallderrós, s'incorporen a la natura com a dones d'aigua.

I precisament una d'aquestes dones d'aigua serà la protagonista de la llegenda per excel·lència de Riells del Fai, esdevinguda òpera modernista amb música de Cassià Casademont. És la història de la dona d'aigua que es va enamorar i va acabar casant-se amb l'hereu de can Viaplana. Una història d'amor que, com totes les que uneixen un ésser fabulós amb un humà, estava abocada a un final tràgic.

El muntatge *Llegendes del castell de Montbui* es va representar per primer cop al setembre del 2010 a les ruïnes del castell. L'èxit de públic va ser enorme; l'espai, tot i que presenta evidents problemes d'accessibilitat i que queda força apartat del poble, gairebé no va poder contenir la gent que hi va pujar. De nit, amb les ruïnes del castell il·luminades amb diferents efectes de llum, es crea un ambient gairebé màgic, que captiva el públic. L'experiència no podia ser més positiva.

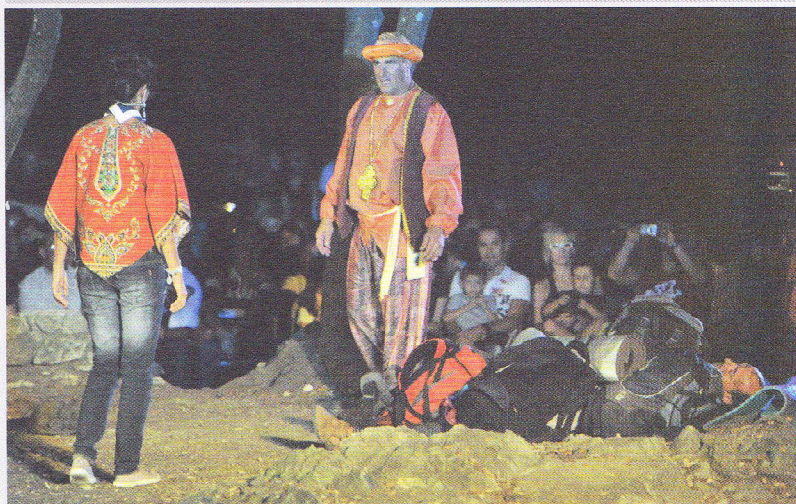
A la dreta, "Jo sóc Mussa, senyor del Castell de Montbui i senyor de Montserrat...".

El repte d'una tercera edició

El pas previ per a la creació i representació de l'obra *Llegendes del castell de Montbui* va ser l'organització d'un taller literari, dirigit per l'escriptor Pau Joan Hernández. Els alumnes del taller van conèixer les llegendes, en van fer una tria i van acabarar escrivint una obra de teatre.

El taller següent va ser el d'interpretació teatral, a càrrec del director de teatre Martí Torras Mayneris, el qual, en primer lloc, va fer la dramatització del text i tot seguit va començar a preparar-ne la interpretació amb un nombrós grup d'actors, molts provinents dels Pastorets. Es va posar també en marxa un taller de confecció de vestuari teatral, a càrrec de Susanna Navó. Aleshores va començar la implicació de les entitats locals. Els actors funden l'Associació Fem BiR, de dinamització cultural. Per la seva banda, s'incorporen a l'obra el grup de grallers i timbalers del poble, el Col·lectiu de Dones i el grup local de Dansa del ventre.

De cara a la segona edició, el 2011, un taller a càrrec de Glòria Morató va construir els capgrossos de Bigues i Riells: són el Moro Mussa i la Dona d'Aigua. Finalment, el cap de setmana de la Diada Nacional va tenir lloc la representació, que torna a ser un èxit. Resta ara el repte de tirar endavant una tercera edició, qui sap si en un nou espai també emblemàtic i amb noves llegendes.

MÉS INFORMACIÓ

- MARIA DE BELL-LLOC. *Llegendari* (a cura de Joan Armangué i Herrero). Bigues i Riells: Publicacions de l'Abadia de Montserrat/Fundació Privada de Bigues i Riells, 2004.

- Bloc de l'Associació Fem BiR: <http://associaciofembir.blogspot.com/>

Pau Joan Hernández és escriptor, traductor i crític.